

ČR a jeho „úspěchy“

Foto Václav Příbáň

Petr Koubek

Principy mysliveckého hospodaření se zvěří u nás mají tradici trvajících mnoho desetiletí. Až na malé výjimky však bobužel nedoznaly za dobu svého uplatňování téměř žádných zásadních změn. Téměř vůbec nereagovaly na změněné přírodní podmínky v posledních dvou dekádech, na dramatické změny hospodaření s ornou půdou, na změny v zastoupení jednotlivých plodin, na změny vlastnických práv k půdě i lesům. Nereagovaly ani na dramatický rozvoj dopravní infrastruktury či na řadu dalších faktorů ovlivňujících populační dynamiku a početnost všech druhů zvěře. I myslivecký výzkum (zabrániční, neboť u nás téměř žádný neexistuje) přinesl v posledních desetiletích velké množství často zásadních poznatků z biologie zvěře, ale jejich praktického využití jsme se ve většině případů nedočkali. Není se tedy co divit, že současný stav hospodaření s populacemi zvěře v ČR je neutěšený a výsledky, které přimáší, jsou v některých případech tragické.

V ZAJETÍ FORMULÁŘŮ ...

Celý systém hospodaření se zvěří je v ČR postaven na tom, jakými čísly jsou vyplněny příslušné formuláře. Je jich několik, ale já se budu věnovat pouze formulářům na sčítání zvěře a Plánu chovu a lovu.

Sčítání: Znat přesný počet srnčí, jelení, černé zvěře, zajíců atd. v honitbě je základem předpokladem k jejich úspěšnému chovu. Mám na mysli chov, kdy je dodržen poměr pohlaví odpovídající druhu zvěře (např. u velkých savců 1:1), zachována přirozená věková struktura populace a také početnost, která působí škody

vlastníkem honitby tolerovatelné. Na mnoha případech však můžeme dokumentovat, že nic z toho v absolutní většině honiteb v ČR neplatí. Že lze ve volné přírodě přesně spočítat srnce, jeleny, zajíce nebo bažanty, věří pravděpodobně již jen český myslivec. Jedinou jistotou je, že pokud se skutečně v našich honitbách provádí nějaké sčítání, tak jeho výsledky jsou zpravidla několikanásobně nižší, než je realita, a to bez ohledu na druh zvěře i typ honitby (jedinou výjimkou jsou velké šelmy, tam je to přesně naopak; proč asi?). Přestože bylo na mnoha příkladech dokázáno, že ani kombinace různých metod sčítání neposkytuje věrohodné údaje, čísla získaná jarním sčítáním jsou stále základním kamenem pro konstrukci plánu chovu a lovu v daném roce. Nic na tom, že většina těchto čísel vznikla jen na základě dlouholetých zkušeností a jako taková jsou beze změn předávána z hospodáře na hospodáře. Pokud se mění, tak jen v závislosti na okolnostech, které nemají s chovem zvěře nic společného (počet jubilantů, svateb a promocií v rodinách členů mysliveckých sdružení atd.). Velká většina plánů chovu a lovu se tak konstruuje podle toho, kolik kusů potřebujeme ulovit, abychom uspokojili všechny požadavky, ale současně abychom trochu „pošetřili“ samičí zvěř, protože ta je přece „nositelkou přírůstku“. K tomu mohu využít i další atributy, které jsou pro úspěšné plánování nutné:

Normovaný jarní kmenový stav (JKS): víceméně ho určí státní správa myslivosti v mnoha případech na žádost vlastníka pozemků podle toho, jaký vztah má vlastník ke zvěři a jak velké škody mu zvěř na jeho pozemcích působí. Jejich výši ovlivňuje také skutečnost, zda majitelem pozemků je fyzická či právnická osoba nebo stát a jestli se bude zvěř chovat nebo redukovat. Kdysi dávno hrála ve stanovení normovaných stavů důležitou roli i tzv. jakostní třída honitby. Ta sice v dnešním formuláři zůstala, ale to, že od doby jejího prvního zavedení uplynulo více než 50 let a že se za tu dobu jakostní třídy honiteb pravděpodobně změnila tu k lepšímu, jinde k horšímu, zajímá málokoho.

Kmenový stav k 31. 3. je ve dvou variantách – **předpokládaný** a **sčítaný** (netušim, jaký smysl má udávat k uve-

denému datu předpokládaný stav např. jelení zvěře migrující v horských honitbách). Abychom zjistili, kolik jelenů v honitbě máme, nastudujeme příslušnou metodiku, přemluvíme všechny členy MS, důkladně proženeme houštiny, spočítáme v nich jeleny, každou věkovou třídu zvlášť (!), zvýšenou pozornost budeme věnovat oboustranně korunovým jelenům starším 12 let (nic na tom, že v době nařízeného sčítání již mohou mít shozeno a ve většině českých honiteb se již dávno nevyskytují) a samozřejmě budeme rozlišovat laně a kolouchy. To vše totiž potřebujeme ke správnému vyplnění formuláře. Pokud si ovšem přečteme nějakou odbornou literaturu týkající se sčítání spárkaté zvěře (např. v českém překladu vyšla v r. 2012 publikace B. Mayleové a kol. *Kolik spárkaté zvěře máme v honitbě?*), můžeme propadnout trudomyslnosti. My se však spokojíme se stavem, že do příslušných kolonek napíšeme taková čísla, aby nám plán odstřelu vyšel tak, jak potřebujeme.

Očekávaný přírůstek (dříve koeficient přírůstku): vykonstruované číslo bez jakéhokoliv přímého vztahu k aktuálním trendům v populační dynamice většiny druhů zvěře.

Letní stav před lovem: rozhodující údaj, který je nutné zjistit opět sčítáním. O jeho přesnosti lze s ohledem na vegetační období s úspěchem pochybovat. Nebo si snad mám myslet, že např. spočítat zajíce v lánech kukuřice, řepy, vojtěšky je stejně „snadné“ a nepřesné jako v zimě? Jistě je to ještě nepřesnější, pokud se toto sčítání ovšem vůbec praktikuje.

Návrh plánu lovu: rutina, stačí jen odečíst normovaný jarní kmenový stav od letního stavu před lovem a máme to!

Schválený plán lovu: opišeme návrh a budeme doufat, že vlastník honitby bude souhlasit a návrh podepíše.

Předpokládaný jarní kmenový stav k 31. 3.: pokud jsme dobře odečítali, tak stačí opsat normovaný jarní kmenový stav ...

NĚKOLIK PŘÍKLADŮ Z MYSLIVECKÉ PRAXE

Jaké důsledky má uplatňování výše uvedených zásad v chovech některých druhů zvěře v honitbách ČR, budu demonstrovat na několika příkladech.

Sika

Sika je druh, jehož šíření i početnost se zcela vymkla kontrole. Bez ohledu na jeho negativní vliv na populace jelena evropského, který byl opakovaně prokázán vzájemným křížením obou druhů, a devastující působení na prostředí, jež sika obývá, se jeho početnost neustále zvyšuje a areál rozšíření roste. V r. 2011 žilo podle statistiky Ministerstva zemědělství v ČR 9680 jedinců jelena siky, z nichž bylo k odstřelu naplánováno 6758 kusů. Nakonec se však ulovilo – podle oficiální statistiky – 10 878 kusů, tedy téměř dvakrát více, než se plánovalo! Pokud bychom si kterýkoliv z těchto oficiálních údajů dosadili do příslušného plánovacího formuláře, je zřejmé, že myslivci, chovatelé siky, udělali někde chybu! Přece není normální, abychom z necelých deseti tisíců jelenů siky v JKS ulovili stejné množství a v následujícím roce ještě o několik tisíc více, aniž by došlo k jejich celkovému úbytku. Podle českých myslivců a oficiální statistiky to však normální je! A dokonce je normální i to, že i při tak „drastickém“ odstřelu se sika šíří do dalších honiteb. V nich je zpočátku zatajován, ale jakmile jeho stavy dosáhnou určité úrovně, stává se trvalou součástí hospodaření v další nové honitbě. Sikové prokazují neuvěřitelnou migrační schopnost a objevují se v různých, pro ně nových oblastech. Důkazem jsou např. nálezy jedinců jelena evropského s hybridními znaky v místech bez trvalého výskytu siky (např. Beskydy).

Kvůli absenci zdravého rozumu jsme v chovu siky dosáhli takové situace, že jediným možným řešením současného stavu je celoroční odstřel. Pokud chceme i v budoucnu chovat siku ve volnosti, tak jedině v přesně vymezených oblastech a všude jinde ho musíme naprosto nemilosrdně likvidovat! Nepovolit žádné normování, zcela mimo plán chovu a lovu lovit migrující jedince bez ohledu na pohlaví a věk, dramaticky zvýšit úhradu škod na lesních kulturách způsobených sikou a přijmout řadu dalších nepřilíš populárních opatření. Ideálním řešením by bylo umožnit chov siky pouze v oborách.

Prase divoké

Populační dynamika tohoto druhu zvěře je již několik let důkazem, že se prase divoké také vymyká jakékoliv kontrole. Sna-

hy o redukcii početnosti jsou pouhou proklamací, praxe je zcela jiná. Na divočáky se nepohlíží jako na zvěř se závažným epizootologickým potenciálem, působící obrovské škody na polních kulturách (naštěstí na rozdíl od škod v lese nejsou zatím uplatňovány v takovém rozsahu). Pro většinu myslivců je to příležitost k lovu a cenný příspěvek na kuchyňský stůl. Abychom si zajistili co největší přísun kilogramů chutné zvěřiny, předkládáme stovky tun různých zemědělských a potravinářských odpadů na vnaďišť v blízkosti vytápěných pozorovatelů a důsledně lovíme (redukujeme) selata a lončáky. Především ti jsou naším cílem také na naháňkách. Běda tomu, kdo střelí padesátikilovou bachyni! „Nositelky přírůstku“ se totiž neloví, ani když se černá zvěř intenzivně redukuje (tedy na papíře)! V přemnožených populacích černé zvěře s poměrem pohlaví a věkovou strukturou populace zcela mimo požadovaný rámec probíhá chrutí celý rok. „selata mají selata“ a některé výřady vypadají, jako bychom vystřelili vepřín s přeštickým černostrakatým plemenem prasete. Výsledkem hospodaření s černou zvěří je skutečnost, že oficiální úlovek osciluje v posledních čtyřech letech přibližně v rozmezí od

110 000 do 185 000 kusů, ale jarní kmenové stavy jsou stále téměř stejné (kolem 60 000 kusů). Úlovek černé zvěře je u nás stejně vysoký, nebo dokonce i vyšší než úlovek zvěře srnčí. A to znalci poměrů v naší myslivosti soudí, že skutečný úlovek divočáků je ještě mnohem vyšší, než uvádí oficiální statistika! Můžeme tedy konstatovat, že jediným skutečným účinným redukčním faktorem početnosti prasete divokého v ČR jsou klimatické podmínky (především výška sněhové pokrývky) a bohužel také případná epidemie klasického moru prasat. My myslivci tento úkol dlouhodobě nezvládáme, a co je horší, nemáme o to ani zájem. Jak jinak si vysvětlit neskrývanou radost nad výřady blížící se stovce ulovených prasat z honiteb o výměře kolem 1500 ha a uspokojení z toho, že nebyla ulovena jediná bachyně? I pro černou zvěř platí totéž co pro siku: celoroční lov bez omezení pohlaví či věku. Na dodržování „chovatelských zásad“ bude čas, až dostaneme její populační dynamiku pod kontrolu!

Zajíc polní

Dalším druhem zvěře (po koroptvi), který myslivecké hospodaření přivedlo na pokraj možnosti jeho smysluplného obhospo-

dařování, je zajíc. Všechny populační ukazatele naznačují, že podle zoologických kritérií se již zařadil mezi ohrožené druhy. Pokud by nebyl podle zákona o myslivosti zvěří s dobou lovu, jistě by dříve nebo později měl své místo v Červené knize ČR. Jak jinak nahlížet na dramatický několika-násobný a trvalý pokles úlovku zajíce? Jak jinak hodnotit jeho aktuální rozšíření a skutečnou početnost v našich honitbách? Na zajíce můžeme názorně demonstrovat škodlivost současného mysliveckého hospodaření. V posledních čtyřech letech žilo (bylo napočítáno) podle oficiálních statistik v ČR od 268 000 do 307 000 zajíců, odstřel byl plánován v rozmezí od 82 000 do 130 000 zajíců a skutečně bylo uloveno od 47 000 do 83 000 zajíců. Uvedená čísla jsou jednoznačným důkazem toho, že sčítání a plánování lovu zajíce zvěře je zcela mimo realitu, a to tím spíše, že tento trend se v posledních deseti letech zcela pravidelně opakuje. Kde je korekce podle sčítaných stavů před lovem (tam už by měly být zahrnuty ztráty přirozeným úhynem, zemědělskou činností, dopravou, predací atd.)? Zcela ignorujeme skutečnost, že většinu zmíněných ztrát nemůžeme nijak zásadně ovlivnit a přesto plánujeme, jakoby se měli všichni vrzení

Foto Robert Hlavica

zající dožít podzimních honů. Je zcela evidentní, že tento způsob hospodaření se za ječí zvěří její populaci drží na hranici, kdy už není schopna produkovat přírůstek, který by v plné výši pokryl všechny faktory úmrtnosti včetně plánovaného odstřelu. Díky absolutní ztrátě soudnosti svádíme chovatelské neúspěchy s drobnou zvěří na pochopy, lišky, kuny, tchoře, krkavce a další „škodnou“, aniž bychom zastírali, že ve stejných honitbách, kde chováme a normujeme zajíce, chováme černou zvěř, již lovíme čtyřikrát více než zajíců.

Bažant obecný

Chovu bažantů zvěře zasadily nejcitelnější rány změny vlastnických vztahů v zemědělství a rostoucí náklady. Myslivci dnes nemají peníze na drahé krmné směsi či na drahá léčiva a také si již nemohou kdykoliv a zdarma opatřit jakékoliv množství často velmi kvalitního obilního odpadu. Většina myslivců také zestárla a ti mladší nemají čas a mnohdy ani chuť měšice se dennodenně a zadarmo starat o bažanty. Bažantů zvěř tak odchovávají pouze zavedené bažantnice a několik firem. Pro uživatele honiteb je mnohem snazší koupit na začátku lovecké sezóny za ušetřeného peníže potřebný počet bažantů, zavřít je do malých voliér uprostřed honitby, voliery oboustupit a za zvuku loveckých signálů zahájit lov. Kolik voliér, tolik lečí! Je to nemyslivecké, neetické, ale běžné. Tento způsob chovu bažantů zvěře, jehož smyslem je co nejvyšší slovitelnost koupených bažantů, kteří se proto loví bez ohledu na pohlaví, vede k úplné likvidaci posledních zbytků „divokých“ bažantů. V mysliveckém roce 2011/2012 bylo v ČR vypuštěno téměř 500 000 bažantů a ulovilo se jich jen o 23 000 více. To v r. 1991 jsme vypouštěli asi 110 000 bažantů a lovili 450 000 a ještě v r. 2001 to bylo v poměru 250 000 ku 550 000 bažantů!

Invazní druhy

Mýval severní, psík mývalovitý, norek americký, nutrie říční jsou druhy, jimž na rozdíl od našich původních druhů zvěře paradoxně garantujeme jistý způsob ochrany. Přestože jednoznačně působí obrovské škody na naší původní fauně (často na ohrožených druzích i na drobné zvěři), z naprosto nepochopitelných důvodů je dosud mohou lovit pouze myslivci s prů-

kazem myslivecké stráže (ostatní pouze v výjimku). Podobně jako v jiných případech, ani v tomto nejsou myslivecké zákony striktně dodržovány, a tak se do lovu zapojují i myslivci, jimž tuto výsadu zákon automaticky neumožňuje. Někteří své úlovky připisují těm, kteří lovit mohou, jiní je z pochopitelných důvodů zatajují. I tak počet ulovených vetřelců každoročně stoupá. Aktuální stav jejich rozšíření v ČR je alarmující. Podle posledních zpracovaných údajů z let 2006–2009 byl výskyt norka amerického zaznamenán na více než 50 % našeho území, mýval severní byl zjištěn na téměř 15 % a psík mývalovitý na 82 % plochy ČR. Navzdory zmíněným komplikacím s jejich odstřelem a přiznáváním úlovků počet ulovených jedinců každoročně stoupá (v r. 2012 bylo podle oficiální statistiky v ČR uloveno 712 norků amerických, 414 mývalů severních, 1284 psíků mývalovitých a 1454 nutrií říčních). Na základě neoficiálních údajů o odstřelu mývala severního ze střední Moravy je však jisté, že oficiální statistiky úlovku invazních druhů jsou velmi nepřesné a pro celkové hodnocení jejich početnosti nepoužitelné. V r. 2011 bylo jen v 11 honitbách této oblasti uloveno celkem 200 mývalů severních!

Bobr evropský

V některých oblastech ČR se velmi dynamicky šíří bobr a výsledky jeho působení nabývají dramatických rozměrů. Navzdory tomu je bobr stále zařazen mezi druhy vyžadující absolutní ochranu. Situace, kdy jsou bobři v důsledku obrovských škod na chráněných stoletých stromech jednoho z nejcennějších středoevropských krajinářských útvarů založených člověkem (park Lednického zámku) odchytávání a odvážení na jiné lokality, je absurdní! Nabízí se řešení, které je však pro mnohé příliš radikální a z pochopitelných důvodů nepřijatelné. Tím řešením by mohlo být zařadit bobra mezi lovné druhy a lovem udržovat jeho početnost na přijatelné úrovni. Bohužel až příliš častá selhání v managementu populací lovné zvěře však nejsou pro zařazení bobra do seznamu lovných druhů příliš dobrým doporučením. Pokud to nezvládneme u druhů, které lze běžně pozorovat („sčítat“), jak by to asi dopadlo v případě bobra. Tento stav je naprosto ideálním podnětem k pytláctví. Je

jen otázkou času, kdy se budou řešit první případy.

K již vyjmenovaným druhům lovné zvěře bychom mohli také připojit jelena evropského, daňka evropského, muflona, koptev polní, tetřevovité ptáky, kachnu divokou a další, jejichž chov nese negativní stopy vlivu mysliveckého hospodaření.

NUTNÁ ZMĚNA ZAŽITÝCH PRAVIDEL

Je všeobecně známým faktem, že česká myslivost si zakládá na tradicích, je velmi konzervativní a téměř nereaguje na nové skutečnosti. Nic proti tradicím jako myslivecká mluva, specifické chování, oblékání, zvyky atd. Chovat zvěř podle poznatků starých 50 a více let však není žádná tradice, ale nezodpovědnost a hazard s tradicemi! Jedinou možností, jak úspěšně řešit nahromaděné problémy, je radikální změna zažitých pravidel chovu zvěře. Upustit od nesmyslného a neproveditelného sčítání, zapomenout na všechny normované a jiné stavy, nepřikládat význam zavedeným, dávno neodpovídajícím kritériím úživnosti a koeficientům přírůstku. Možná by stálo za to trochu slevit z nezdravé namyšlenosti a podívat se tam, kde sice nemají takové tradice, ale ani takové problémy se zvěří, vlastníky půdy či lesa nebo ochranáři. Co takhle soustředit se na prostředí, jeho stav, aktuální úživnost, jeho poškození, akceptovat ztráty způsobené biotickými i abiotickými faktory a od toho odvozovat, jaké množství zvěře je přijatelné chovat a jak velký může být úlovek, aniž bychom negativně zasáhli do správné struktury populace? Jako první krok k nápravě by stačilo, kdyby se důsledně vymáhalo jen prosté dodržování zákona o myslivosti.

Autor:

prof. RNDr. Petr Koubek, CSc.

*Ústav biologie obratlovců AV ČR
v Brně, v. v. i.*

*a Fakulta lesnická a dřevařská
České zemědělské univerzity v Praze*

Normované stavy spárkaté zvěře a objektivní plánování jejího lovu – spojení, které nikdy nemohlo fungovat

Foto Lukáš Kovár

Systém hospodaření se spárkatou zvěří, založený na normování stavů zvěře v honitbách, bonitaci honiteb a plánování chovu a lovu, byl u nás zaveden počátkem 50. let minulého století. Z vývoje úlovků je zřejmé, že dlouhodobě nefunguje. Myslíš, že v prvopočátcích mohl být funkční?

Ne, protože nevěřím tomu, že by se tehdy podařilo zvěř dobře nasčítat. Myslím si, že tenkrát se při sčítání dělaly stejné chyby, jako děláme dnes, takže systém nemohl být od počátku funkční. Pokud by byl, nebyli bychom dnes tam, kde jsme.

Když bylo tehdy zvěře méně než dnes, nemohla být chyba při sčítání menší?

Naopak. Podle mého názoru byla chyba ještě mnohem větší, protože zvěř, které bylo méně, byla hůře pozorovatelná. To výsledky ještě více zkreslilo. Hlavně je však třeba zdůraznit, že normované stavy byly od počátku nesmyslně nízko nastavené. Pokud by byly nastavené reálně, řekl bych: „Dobře, tenkrát to tak bylo,“ ale protože byly od počátku tak nízké, je zřejmé, že nebylo možné je dodržovat. Celý princip byl tedy hned od zavedení vadný, založený na práci s nereálnými čísly.

Jaké další chyby se podle Tebe staly při zavedení tohoto systému?

Velký problém vidím v metodice. Provedla se kontrola určitého území, konstatovalo se, že stav z hlediska poškození lesa je únosný, a k tomu se nějak odhadla početnost zvěře. Protože odhad byl špatný, velmi nízko byly nastaveny i normované stavy. Nicméně systém byl zaveden a od té doby podle něho „jedeme“.

Když to shrnu, tak šedesát let fungujeme podle systému, který je od počátku chybný, stavy spárkaté zvěře nám narůstají, zvěř se rozšiřuje do dalších a dalších oblastí ...

Ano. Horké chvíle pro nás nastanou, až se někomu podaří zvěř správně nasčítat. Ve většině honiteb se prokáže, jak propastný rozdíl je mezi reálnými stavy zvěře a „tabulkovými“ normovanými stavy.

Jakou vypovídací hodnotu mají tzv. zpětné propočty?

Docela velkou, zejména pokud jde o odhad počtu samic. Když si vezmeš delší časovou řadu a uvidíš, že úlovky nekolísa a nekolísa ani stav zvěře, je jasné, že odstřelem

Normované stavy spárkaté zvěře, resp. rozdíl mezi nimi a reálnou početností zvěře v honitbách, jsou častým předmětem diskuse mezi myslivci, lesníky, zemědělci, vlastníky a uživateli honebních pozemků. Nelze se divit, normované stavy jsou jedním ze základních údajů, s nimiž se pracuje při hospodaření se zvěří. A jak vyplývá z trendu vývoje početnosti hlavních druhů spárkaté zvěře, v hospodaření nedobrém. Desetiletí lovíme více spárkaté zvěře, než jsou oficiální normované stavy, ale její skutečná početnost neklesá. O problematice jsme hovořili s doc. Ing. Jiřím Kamlerem, Ph.D., z Ústavu ochrany lesů a myslivosti Mendelovy zemědělské a lesnické univerzity v Brně. Protože se známe dlouhé roky a studovali jsme spolu, odpadlo vykání a rozhovor probíhal neformálně.

nezasahuješ do kmenových stavů. Pro celkový stav zvěře by bylo ovšem potřeba znát i poměr pohlaví. Tabulkový 1:1 je jen málokde.

Máš přehled o tom, jaké systémy plánování lovu se používají v jiných státech, resp. jestli se někde používá něco podobného jako u nás?

O tom, že by se někde používal tak teoreticky propracovaný systém, který však nefunguje v praxi, jsem neslyšel. Všude je snaha zvěř sčítat a plánovat lov, aby bylo možné udržovat početnost zvěře na únosné míře, ale funkční systém podobný našemu, kdy se plány vypočítávají s pomocí koeficientu očekávaného přírůstu, ze zahraničí neznám.

Změnily se nějak v posledních deseti, dvaceti letech, např. díky vývoji moderních technologií, sčítací metody zvěře?

Metody se v podstatě nezměnily. Některé moderní postupy, využívající např. termovize u nás nelze kvůli značné variabilitě prostředí s hustými jehličnatými lesy celoplošně používat. Nejúčinnější tak stále zůstávají primitivní metody přímého pozorování.

vání a sčítání trusů a stop. V myslivecké praxi jsou však těžko využitelné, protože těžko najdeme dostatek ochotných lidí.

Jak si myslíš, že náš systém vznikl?

V podstatě jde o systém odvozený od hospodaření s dobytčím, který funguje velmi dobře. Zásadní rozdíl je však v tom, že zatímco dobytek na pastvině přesně spočítáš, zvěř v lese nikoli. Velké problémy nám způsobuje i to, že používáme různé metody sčítání. Tedy pokud se zvěře vůbec počítá... Kdyby se ve všech honitbách používala pouze jediná, jasná a transparentní metoda, pak by výsledky měly nějakou hodnotu, ale takto ne.

Řekl bych, že metoda sčítání je dnes více-méně všude podobná...

Metoda opisování plánu lovu z roku na rok je samozřejmě v našich zeměpisných šířkách velmi rozšířená. Vždyť na papíře vše krásně hraje a problém neexistuje. Přes to věřím, že někde se myslivci snaží přistupovat ke sčítání zodpovědně. Rozdílné metody a přístupy však tuto snahu deklasují.

Je nějaká cesta, jak z toho ven?

Domnívám se, že taková cesta existuje. Pokud by se podařilo prosadit nějakou velmi jednoduchou metodu, změny v početnosti zvěře by šlo sledovat. Například pomocí nějakého indexu, alespoň relativního. Můžeme se zaměřit například na to, jak intenzivně zvěř využívá prostředí, v němž žije. Jak ho poškozují. Od toho lze odvodit, zda je třeba lovit více, jestli je lov dostačující, nebo je již nežádoucí. V létě problémy se zvěří nebývají, protože v lese je pro býložravce potravy dost, ale potíže nastávají v zimě, kdy je potravních zdrojů méně. My jsme například zjistili, že údajem vypovídajícím o úživnosti prostředí v zimním období je obsah jehličí v žaludku zvěře. Jehličí je „nouzová potrava“, takže pokud se ukáže, že ho zvěř delší dobu konzumuje ve větším množství, je to signál, že potravní zdroje v daném prostředí jsou špatné. Obsah jehličí v žaludku by mohl být oním jednoduchým indikátorem. Průzkum by se provedl například celou republikou, metodika je jednoduchá. Podle výsledků bychom si udělali obraz o tom, kde je jaká situace, a dalo by se od toho také odvodit, kde je zvěře málo, resp. hodně. Pak by již stačilo sledovat, jak stav zvěře kolísá, resp. jaký je každoroční

přírůstek, a od toho odvozovat odstřel. Když by přišel zlý rok, například s krutou zimou, která by způsobila vyšší úmrtnost mláďat, odstřel by se snížil, a naopak. Ale hrát si na přesnost v absolutních číslech tak, jako to u nás děláme celá desetiletí, je nesmysl.

Jak se díváš na bonitaci honiteb, která je součástí systému plánování chovu a lovu?

Základní myšlenka není špatná, ale realizace v praxi se absolutně nepovedla. Používaná bonitační kritéria jsou totiž velmi neurčitá a málo vystihují prostředí. Jakou hodnotu pak mohou mít výsledky? Přitom bonitace by se dnes dala provést již objektivně, neboť máme kvalifikované odborníky, kteří dokáží přesně zmapovat potravní zdroje, krytové podmínky a další faktory, které by se měly při bonitaci zohlednit. K reálnému stanovení únosných stavů konkrétního druhu zvěře pro konkrétní území je potřeba podrobný terénní průzkum, sledování situace v létě a v zimě a periodické opakování průzkumu například deseti lety, aby se zohlednily změny, jimiž krajina prochází. Takto se však ke stanovení bonitačních tříd honiteb, které desetiletí používáme, rozhodně nikdy nepřistupovalo.

Kolikrát byla od zavedení systému provedena bonitace honiteb za účelem úpravy normovaných stavů?

Domnívám se, že pouze jednou, a to v souvislosti se schválením zákona č. 449/2001 Sb., o myslivosti, a jeho vyhláškami. Nutno však dodat, že změny byly jen minimální.

Má dnes ještě smysl „hrát si“ při hospodaření se zvěří s normovanými stavů?

V dnešním pojetí, kdy jsou normované stavy stanoveny pro malé honitby, to smysl zcela postrádá. Co si myslet například o tom, když budeš mít velký lesní komplex rozdělený na malé honitby, v nichž nebudeš moci normovat například černou zvěř, protože výměra lesa v daných honitbách nedosáhne parametrů daných vyhláškou, a přitom budeš vědět, že v celém lese divočáci žijí a je jich tam hodně? Nechci však normované stavy smést úplně ze stolu. Pokud by byly stanoveny objektivně a pro velké oblasti, pak by smysl měly a s populacemi zvěře v daných oblastech by se dalo pracovat.

Jak bys tedy navrhoval zvěř normovat?

Normoval bych ji úplně všude, kde se aktuálně vyskytuje. Zohlednil bych i území, kde by potenciálně mohla žít, a také oblasti, kde je její výskyt naprosto nežádoucí. Pro každý významnější druh zvěře by se republika dala rozdělit do celků a stanovily by se aktuální oblasti rozšíření, oblasti s potenciálem výskytu a oblasti, kde by se se zvěří vůbec nepočítalo. V minulosti se u nás již takové pokusy objevily, ale vždy vyšly do ztracena. Abych to uzavřel: od normovaných stavů bych úplně neupouštěl, ale zásadně bych změnil způsob jejich stanovení.

Jakou roli by měl v regulaci stavů zvěře sehrávat stát?

Podle mého názoru zcela zásadní. V tomto ohledu jsem příznivcem silného státu. Pokud vznikají škody na přírodním prostředí, kdo jiný by měl mít možnost stanovovat pravidla a sledovat jejich dodržování v celé republice? Zabránit poškozování přírody je přece veřejný zájem! A na druhou stranu – stát by měl dohlížet rovněž na to, aby početnost zvěře neklesla pod kritickou úroveň. V obou případech by měl mít stát možnost věci razantně ovlivnit. Pravomoci státu jsou v současnosti v tomto ohledu omezené, avšak nikoli nulové. Domnívám se, že aktivní by mělo být především Ministerstvo zemědělství. Například od nabytí účinnosti zákona o myslivosti již bylo dost času na sběr informací o tom, kde má zákon slabiny, a po dvou třech letech se daly iniciovat potřebné změny. V kompetenci ministerstva je přece vydávání vyhlášek. Kolik jsme jich v posledních letech vyděli? Tedy těch „rozumných“. Přitom by pomohly situaci se zvěří řešit. Opakuji, že jsem příznivcem silného státu, jinak se nic nezmění. Je evidentní, že systém, který v naší myslivosti funguje posledních dvacet let, zásadně selhává.

Byl by však stát schopen převzít roli arbitra a garantovat dodržování nastavených pravidel, když již dnes úředníci často nechtějí dělat nepopulární kroky?

Když to funguje v zahraničí, proč by to nemohlo fungovat u nás?

Děkuji za rozhovor.
David Vaca

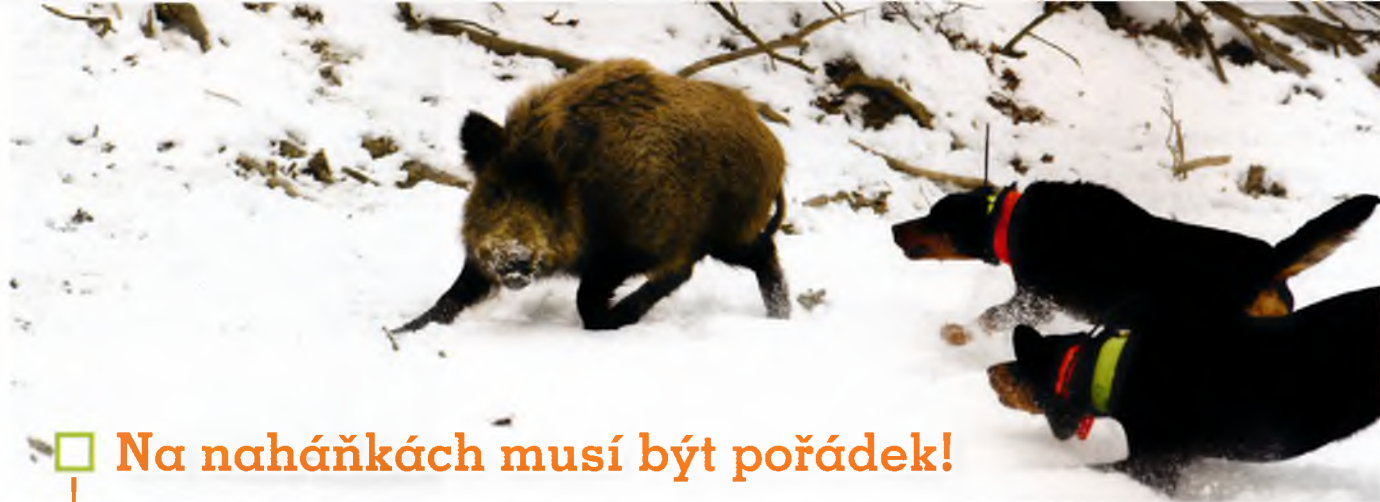

Foto Rober Hlavica

Na naháňkách musí být pořádek!

V posledních letech jsme svědky profesionalizace části loveckých kynologů, kteří se svými psy pracují na naháňkách na spárkatou zvěř. Neváží investovat nemalé peníze do výbavy svých čtyřnohých přátel i své, pořádají různá setkání, sdružují se do skupin a ze psů tvoří lovecké smečky. Díky jejich práci se podstatně zvyšuje lovecká úspěšnost. Nejen o loveckých smečkách, naháňkách a související problematice jsme hovořili s Bc. Petrem Faschingbauerem ze Staré Huti u Nemanic na Domažlicku, který je jedním z vůdců psů sdružených do lovecké smečky s příznačným názvem Lovecká smečka CZ.

Jak a kdy jste se dali dohromady?

Ono to vypadá, že skupiny psovodů se smečkami psů jsou u nás záležitostí posledních tří čtyř let, ale tak to není. Formovat se začaly již přibližně v druhé polovině 90. let. Konkrétně tady na Domažlicku se tehdy pořádaly velké naháňky na jelení a černou zvěř, na které byli potřeba kvalitní psi. Tam bych viděl prvopočátky naší smečky. Někteří psovodi postupně lovecké kynologie zanechali, jiní zůstali a snažili se zlepšovat. Základní postavou pro formování loveckých smeček v ČR je ovšem Ing. Petr Ziegrosser, který dal všemu řád. Měl informace o fungování profesionálních smeček v Německu, o pořádání naháňek se slíděním, o výstroji a výstroji psovodů, a ty předával ostatním. Začala se pořádát první setkání psovodů, díky Ing. Ziegrosserovi vznikl na webu Silvvarium přehled skupin honičů, zapálení, především mladší psovodi se začínali o věc zajímat hlouběji a věci se daly do pohybu. Podle stejného scénáře se situace vyvíjela tady u nás. Se stejně smýšlejícími kamarády jsme se setkávali na lovech, věděli jsme o sobě, o tom, kdo jaké chová psy a jestli jsou dobří do lečí. Nakonec jsme si řekli, že bychom chtěli věci dělat lépe a profesionálněji a ze svých psů složili smečku.

Někteří myslivci se domnívají, že lovecká smečka je podnikatelskou aktivitou ...

To je hloupost. Smečku jsme založili kvůli tomu, že nás baví lovecká kynologie. Zážit-

ky, které jsou s tím spojené, jsou velmi intenzivní, umocněné tím, že se sdílíme společně. Jsme skupina stejně naladěných myslivců, se stejnými názory, humorem a viděním světa. Kdo si myslí, že to děláme pro peníze, je na velkém omylu. Stačí si spočítat, kolik stojí kvalitní krmivo pro psa, výbava jako je navigace pro sledování psa pomocí GPS a dobrá ochranná vesta pro psa, ale i očkování, veterinární ošetření v případě úrazu, pohonné hmoty, přepravní prostředky atd. Navíc většina loveckých akcí, jichž se účastníme, se koná ve všední dny, takže se mnozí z nás musejí uvolňovat ze zaměstnání. Peníze, které si účtujeme za účast na naháňkách, v podstatě slouží k pokrytí nákladů spojených s cestou do místa konání naháňky a se servisem pro psovody a psy.

Kolik psů čítá vaše smečka a o jaká plemena jde?

Aby smečka byla účinná, musí být dobře sestavená. Ing. Ziegrosser v jednom článku popsal typy psů ve smečce a jejich úkoly. Snažíme se tomu přiblížit a mít smečku maximálně pestrou tak, aby v ní byli jak slídiči, tak honiči, ale i psi, kteří dokáží zvěř zastavit a těsně na ni doléhat. V současné době vyrábíme na

lovecké akce s deseti až dvacetihlavou smečkou, v níž jsou teriéři, jezevčáci, slovenští kopovi, alpští brakýři jezevčikoviti i jiná plemena honičů.

Podle čeho se rozhodujete o tom, kam půjdete na naháňku?

Nejdůležitější je pro nás kvalitní organizace a bezpečnost účastníků, a to jak lidí, tak psů. To jsou hlavní priority. S uživateli honi-

Bc. Petr Faschingbauer (1961)

– narodil se v Domažlicích. Vystudoval Střední zemědělskou školu v Horšovském Týně (1981) a ve studijním programu Lesnictví na Fakultě lesnické a dřevařské České zemědělské univerzity v Praze obor

Provoz a řízení myslivosti (2011). Myslivosti a chovu loveckých psů se věnuje přes 35 let, působil v honitbách převážně na Chodsku a v jihozápadních Čechách. Jedenáct let pracoval jako profesionální psovod u Celní správy, od r. 2003 se věnuje podnikání v myslivosti (služby pro myslivost, organizování poplatkových lovů atd.). Byl správcem soukromých honiteb a organizátorem loveckých akcí pro zahraniční firmy. V posledních dvou letech navíc spolupracuje s firmou zabývající se výkupem paroží a jeho zpracováním. V r. 2009 založil se svými přáteli loveckou smečku.

teb splňujících tato kritéria rádi spolupracujeme. Těší nás, když jsou s námi spokojeni a zvou nás na další lovecké akce. Už se nám

dokonce stalo, že střelci po naháňce provolávali zdar naší lovecké smečce. To byl hodně příjemný pocit.

Co je nejdůležitější pro dobrou organizaci naháňky?

Podle mého názoru především autorita a profesionalita vedoucího naháňky. To je nejdůležitější a je jedno, jestli jde o naháňku pořádanou mysliveckým sdružením, soukromým uživatelem honitby či státním podnikem.

Lovecké smečky ve vašem podání jsou v naší myslivosti přece jen něčím novým a s tím souvisí i nedůvěra některých myslivců. Pozorujete nějaký názorový posun ze strany myslivců k loveckým smečkám a jejich práci na naháňkách?

Zcela zásadní je prvotní zkušenost konkrétního uživatele honitby s prací smečky. Jestliže si na naháňku pozve smečku, která odvede špatnou práci, její členové se chovají nedisciplinovaně, jsou neukáznění, v leči loví „pro sebe“ a výsledek je žalostný, tak to samozřejmě vrhne špatné světlo na všechny smečky. A naopak – když smečka odvede kvalitní práci, je to dobrá reklama.

Někteří myslivci ale nad smečkami dlouhodobě ohrnují nos ...

S tímto názorem se občas setkáme. Většinou jde o myslivce z malých honiteb, v nichž má pořádání naháňek a zejména velikost lečí svá specifika. Pokud do takové honitby přijede na naháňku dobrá lovecká smečka a odvede profesionální práci, občas to u místních vyvolá poprask, protože letitý scénář naháňek rychle zmizí a lovci jsou najednou vystaveni novým situacím a zážitkům. Organizátoři naháňek se musejí rozhodnout, co chtějí: profesionálně připravenou loveckou akci s dobrým výřadem nebo tradiční protlačení lečí postaru, s výsledkem, který nemusí být nikterak oslnivý.

Co vám na naháňkách nejvíce komplikuje práci?

Nejhorší je špatná organizace. Když nás někdo pozve na loveckou akci a my na místě zjistíme, že člověk, který nás má mít na starost, nezná dobře honitbu, že hlavní organizátor se nezajímá o dění v lečích, že pánuje nekázeň a vzniká nebezpečí úrazu palnou zbraní, není to dobré. Zejména poslední

Lovecká smečka CZ – zásady naháňení

1. Jediným cílem je nahnat zvěř na lovce, aby ji mohli ulovit.

- › Sami zvěř v leči nelovíme. Lovecká kynologie pro nás není prostředkem, jak se dostat k lovecké příležitosti.

2. Bezpečnost psododů, lovců a psů

- › Za základ bezpečnosti považujeme předem připravenou a dodržovanou organizaci lovu, reflexní označení, přesné pokyny a disciplínu. Doporučujeme vyznačit leče, stanoviště lovců a směr pohybu psododů a honců v dostatečně podrobných mapách a jejich předání účastníkům před zahájením lovu.
- › Vyhýbáme se naháňení v honitbách a lečích, kde jsou v blízkosti frekventované komunikace, popř. hrozí jiný vznik škody.
- › Trváme na vyloučení nepřiměřeného rizika spojeného se střelbou v leči (včetně jakékoli střelby na zvěř v blízkém kontaktu se psy) a s jakýmkoli nezodpovědným zacházením se střílnou zbraní v leči (např. nošení nabitě zbraně). Z tohoto důvodu si vyhrazuje řešení situací, kdy psi staví postřelenou či jinak poraněnou zvěř. Snažíme se tak předejít ohrožení zdraví a života účastníků lovu a poškození zdraví psů, např. i poškození sluchu psů při dostřelné ráně.
- › Postup honců se vždy přizpůsobuje psododům, nikdy naopak!

3. Hospodárnost nasazení psů

- › Naši psododi vedou dva a více psů, na společné akce vybíráme vhodný počet a skladbu smečky podle požadavků a po konzultaci s organizátorem. Jsme přesvědčeni, že méně je více – před kvantitou preferujeme kvalitu, připravenost a sebranost nasazených psů.

Podle www.loveckasmecka.cz.

jmenovaný aspekt chci zdůraznit. Většina z nás v lečích nenosí palnou, ale pouze chladnou zbraň, protože praxe nás přesvědčila, že v leči se kvůli bezpečnosti zodpovědně střílet nedá. Střelba v leči představuje vždy značné bezpečnostní riziko pro všechny zúčastněné. Život nám však komplikuje i legislativa, která podle zažité interpretace např. omezuje používání chladných zbraní. Asi není třeba popisovat, jakou zbraň je vhodnější použít za situace, kdy několik psů staví postřeleného divočáka a kolem se pohybuje několik honců a psododů. Dalším problémem je zákaz používání na naháňkách psy s „kohoutkovou“ výškou nad 55 cm. To

je naprostý ničím nepodložený nesmysl, který zcela ignoruje poslední vývoj populace a chování černé zvěře. Ve světě bylo vyšlechtěno mnoho plemen honičů, které však u nás nemůžeme používat, protože nesplňují uvedený zákonný požadavek. Mrzí mne, že opakovaná doporučení a rady zkušených psododů dosud nebyly na patřičných místech vyslyšeny. V tomto směru můžeme bohužel jen závidět vůdcům loveckých smeček např. v Německu.

V Německu myslivci smějí používat k dostřelu zvěře krátké palné zbraně. Jaký na to máte názor?

Foto archiv redakce

Guru a jeho žáci. Zleva: Ing. Petr Ziegrosser, Jaroslav Rouf, Mgr. Jan Faschingbauer, Bc. Petr Faschingbauer (psovodi z Lovecké smečky CZ) a Ing. Josef Pubal.

Do Německa jsem jezdil již v roce 1990, viděl jsem použití krátké zbraně v praxi a podpořil bych zavedení této možnosti i u nás. Pro používání krátkých palných zbraní hovoří řada faktorů od snazší manipulace se zbraní v zarostlém terénu, kde je problém otočit se s kulovnicí, po menší tlakovou vlnu a nižší riziko poškození sluchu psa. Krátká palná zbraň je podle mne při dohledech v těžkém zarostlém terénu mnohem účelnější a bezpečnější než zbraň dlouhá.

Na naháňkách lze mezi psy občas zahlédnout i různé křížence, což vzbuzuje nesouhlas některých kynologů, kteří poukazují na to, že na loveckých akcích by měli pracovat pouze čistokrevní psi. Co si o tom myslíte?

Tahle věc má řadu aspektů. Rozumím názoru, že na lovecké akci nemá kříženec co dělat. Je to dáno historicky – v Evropě byli od středověku šlechtění psi – specialisté na různé druhy lovu. Později vznikly kluby jejich chovatelů, snažící se „svá“ plemena podporovat s odkazem na historický původ. Nutno však zmínit, že používání nečistokrevných psů k lovu je v jiných evropských státech, ale i ve světě, zcela běžné. Důvodem může být i to, že některá plemena loveckých psů jsou dnes šlechtěna především pro exteriér, v lovecké praxi se již téměř nepoužívají a vytrácejí se z nich lovecké vlohy. Mnohá původně lovecká plemena jsou dnes spíše plemeny společenskými, takže někteří vůdci sáhnou raději po psovi „bez papírů“, který v leči odvede lepší práci než pes s rodokmenem. Nehledě na to, že kříženci mají často lepší povahové vlastnosti, zdraví i lovecké vlohy než některá přešlechtěná lovecká plemena. Nezastírám, že pro některé vůdce psů jsou důležité i peníze – cena štěněte a náklady spojené s účastí psa na výstavě a zkouškách. Finanční hledisko je poměrně hodně akcentováno v Německu a Rakousku. Vedle

psů s průkazem původu a zkouškami se tam na naháňkách setkáte jednak s kříženci, jednak se psy sice čistokrevnými, ale bez zkušek lovecké upotřebitelnosti. Jsem velmi rád, že existují kluby chovatelů, které dbají na čistotu chovu, kvalitu, exteriér. Jak jsem ale již uvedl, exteriérově prvotřídním jedincům mnohdy lovecké vlastnosti chybí.

V poslední době se hovoří o vzrůstající agresivitě černé zvěře vůči psům a lovcům. Můžete to potvrdit?

Mohu. Prase divoké je velice inteligentní druh zvěře, který dokáže rychle reagovat na vnější podněty a přizpůsobit se jim tak, aby z nich vytěžil maximum – v případě naháňky přežít se zdravou kůží. Vůči psům má velmi dobrou obrannou strategii, při níž jednotlivé kusy spolupracují, výborně se orientují v leči a rychle se učí od vedoucích kusů. Dobře patrné to je již u mladé zvěře – selat a lončáků. Často stojí dlouhou dobu bez hnutí v krytu, vyčkají, až projde linie honců a proběhnou nedůrazní psi, kteří v některých případech černou zapírají, a snaží se z leče nenápadně vytratit. Když „zjistí“, jak mohou psům v krajních situacích rozdávat rány, opakovaně to využívají. To, že dospělý nebo zraněný kus útočí i na člověka, je všeobecně známo. Dříve bylo takových případů určitě méně než dnes.

Jaký bude další vývoj loveckých smeček u nás?

Podle mého názoru bude vše směřovat k ještě větší profesionalizaci. Dobří psovodi se budou snažit mít co nejkvalitnější výbavu pro své psy k zajištění jejich bezpečnosti. Rychlý vývoj komunikačních technologií se odrazí v dalším zdokonalování systémů GPS ke sledování pohybu psů v lečích. Budou nová auta vybavená novými technologiemi, nové ochranné vesty, klimatizované přívěsné

vozíky na přepravu psů, speciální energetické a vitamínové doplňky pro lovecké psy v zátěži, ochranné botičky pro psy apod. Doufejme, že dojde také k úpravě legislativy v již zmíněných bodech.

Na Vašich internetových stránkách jsem narazil na zajímavé historické fotografie. Zaujal mne např. snímek krámku Vašeho praděda, který za první republiky v Pisku mimo jiné vykupoval a prodával zvěřinu. Tam někde jsou kořeny Vašeho vztahu k myslivosti?

Je pravda, že praděd z otcovy strany obchodoval se zvěřinou, ale myslivecké geny jsem zdědil spíše po druhém pradědovi, který sloužil u Trautmannsdorfu na zámku Horšovský Týn a také po prastrýci, který se účastnil velkých panských honů mezi světovými válkami a lovil i v Austrálii, kam po roce 1948 emigroval. Dědové a otec myslivci nebyli. Já se k myslivosti dostal díky svým dvěma kamarádům na Střední zemědělské škole v Horšovském Týně a hned jsem jí propadl. Od té doby se jí velmi intenzivně věnuji a chovám lovecké psy.

S jakými psy máte zkušenosti?

To by bylo na dlouhé povídání. Mými prvními loveckými psy byli foxteriér a jezevčík, pak jsem měl bulteriéry a alpské brakýře jezevčíkovité, ale v mládí jsem cvičil i plemena ohařů a slidičů. Momentálně mám mladého slovenského kopova, alpského brakýře a bulteriéra. Všichni pracují v naší lovecké smečce.

Kde vykonáváte myslivost?

Trvale tady u nás na Chodsku. Začínal jsem v roce 1977 v Mysliveckém sdružení Tlumačov, od r. 1993 vykonávám myslivost v honitbách v Českém lese. Na nedostatek mysliveckého vyžití si v žádném případě nestěžuji. Ročně absolvuji kolem čtyřiceti naháňek, jezdím lovit k přátelům, podnikám v myslivosti, spolupracuji s firmou, jejíž činnost souvisí s myslivostí. Díky studiu oboru Provoz a řízení myslivosti na pražské lesnické a dřevařské fakultě jsem v kontaktu s lidmi působícími po celé republice. Své zkušenosti se snažím předávat nejmladšímu synovi Hubertovi.

*Děkuji za rozhovor.
David Vaca*